

Jaarplan 2024-2025

november 2024

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Proces om te komen tot de onderwerpselectie	4
3. De onderzoeksonderwerpen	5
3.1 Zoetwaterbeschikbaarheid	5
3.2 Water en bodem sturend	6
4. Begroting 2025	8
5. Overige werkzaamheden	8
6. Globale planning onderzoeken	8
Bijlage: groslijst onderzoeken	9

1. Inleiding

Het Algemeen Bestuur heeft op 15 november 2023 de eerste rekenkamer van Waterschap Hunze en Aa's benoemd.

De rekenkamer doet onderzoek met als doel om het Algemeen Bestuur van Hunze en Aa's te ondersteunen bij de uitoefening van hun kaderstellende en controlerende taken. De rekenkamer is een instrument van het Algemeen Bestuur en beoogt het lokaal bestuur en de publieke verantwoording te versterken. De rekenkamer heeft een wettelijke taak om de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het waterschapbestuur gevoerde beleid te onderzoeken. We richten ons op leren en verbeteren en doen op basis van onze bevindingen aanbevelingen voor toekomstig beleid. Hiermee wordt invulling gegeven aan de Wet versterking decentrale rekenkamers en de Verordening rekenkamer Hunze en Aa's 2023.

De rekenkamer is onafhankelijk en bestaat uit drie externe leden en wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris. De samenstelling is als volgt:

- Henk Nijmeijer (voorzitter)
- Marcel Timmerman (lid)
- Marieke Ekelenkamp (lid)
- Jeen Everaarts (secretaris)

De Rekenkamer stelt ieder jaar een Jaarverslag op, waarin de resultaten van de uitgevoerde onderzoeken en de voortgang van het afgelopen jaar worden gepresenteerd, alsmede een financiële verantwoording van de bestede middelen. Dit Jaarverslag wordt voor 1 april van het daaropvolgende jaar aangeboden aan het Algemeen Bestuur. Daarnaast stelt de Rekenkamer een jaarplan op, waarin de onderzoeksthema's en geplande onderzoeken voor het komende jaar worden vastgelegd. Dit jaarplan biedt het Algemeen Bestuur inzicht in de prioriteiten en speerpunten van de Rekenkamer voor het nieuwe jaar.

Het jaar 2024 was het opstartjaar van de Rekenkamer. In de eerste helft van 2024 hebben wij ons gericht op het werven van een secretaris, het opstellen van een reglement van orde en onderzoeksprotocol en kennismakingsgesprekken met AB, DB en Commissie FAZ. Daarom beslaat dit jaarplan de periode 2024 (najaar) en 2025.

In dit jaarplan 2024-2025 kijkt de rekenkamer vooruit en geeft de rekenkamer aan:

- hoe we tot de onderwerpen gekomen zijn
- welke onderwerpen wij van plan zijn te gaan onderzoeken en waarom
- wat de raming van de kosten in 2025 is
- welke overige werkzaamheden we van plan zijn te doen
- wat de globale planning is

2. Proces om te komen tot de onderwerpselectie

De rekenkamer heeft een onafhankelijke positie binnen het waterschap en bepaalt daarom welke onderwerpen worden onderzocht en hoe het onderzoek wordt ingericht en uitgevoerd. Iedereen kan suggesties voor mogelijk onderzoek indienen, vanuit het waterschapsbestuur maar ook door ingezetenen en maatschappelijke organisaties. Volgens de verordening is de commissie Financiën en Algemene Zaken (FAZ) het eerste aanspreekpunt voor de rekenkamer namens het Algemeen Bestuur en waarborgt de commissie de onafhankelijkheid van de rekenkamer. In april hebben wij een kennismakingsbijeenkomst met de Commissie FAZ gehad. Daar is overeengekomen dat wij zo vaak als nodig overleggen.

In het voorjaar zijn de fracties in de gelegenheid gesteld om onderwerpen aan te dragen. Daarnaast hebben we tijdens een gesprek met de commissie FAZ en in een gesprek met het Dagelijks Bestuur onderwerpen opgehaald. Er is een veelheid aan onderwerpen door verschillende fracties aangereikt. Tot slot hebben we zelf onderwerpen verkend in het coalitieakkoord 2022-2026 *Samen verder aan de slag*, het waterbeheerprogramma en overige relevante documenten. Dit alles heeft geresulteerd in bijgaande groslijst met onderwerpen (zie bijlage 1).

Op basis van de groslijst heeft de rekenkamer uiteindelijk een keuze gemaakt voor twee onderwerpen die zij in de jaren 2024-2025 zal oppakken. De rekenkamer maakt een brede afweging en hanteert bij de keuze van het onderzoeksonderwerp de volgende criteria, die ook zijn vastgelegd in ons onderzoeksprotocol:

1. het onderwerp heeft een (groot) maatschappelijk belang;
2. het onderwerp is van belang voor - of er is twijfel over - doeltreffendheid, doelmatigheid, rechtmatigheid van beleid of bestuur
3. het onderwerp kent een (potentieel) groot financieel belang;
4. het onderwerp is beleidsinhoudelijk actueel of kent (grote) beleidsrisico's;
5. het onderwerp kent een (groot) politiek-bestuurlijk belang;
6. het onderwerp levert bruikbare leereffecten op voor het Algemeen en Dagelijks Bestuur;
7. bij het onderwerp is sprake van beïnvloedbaarheid door het waterschap;
8. er is sprake van praktische en methodische uitvoerbaarheid; (het levert een meerwaarde op vanuit onderzoeksoogpunt);
9. het onderwerp past bij de taakomschrijving van de rekenkamer en het onderwerp is niet via andere, gemakkelijkere of voor de hand liggende weg te verkrijgen;
10. er is sprake van evenwichtige spreiding over meerdere beleidsterreinen.

3. De onderzoeksonderwerpen

De rekenkamer hebben heeft twee onderwerpen gekozen: zoetwaterbeschikbaarheid en de rol/functie van het waterschap in ruimtelijke ordening en 'Water en Bodem Sturend'. Beide onderwerpen hebben een groot maatschappelijk en financieel belang, en raken aan allerlei gebruiksfuncties als wonen, bedrijvigheid, landbouw en natuur. Beide thema's zijn actueel en van belang voor het waterschap Hunze en Aas. Ze zijn ook beide vanuit het Algemeen Bestuur aangedragen.

De onderzoeken worden uitgevoerd volgens de richtlijnen die wij hebben vastgelegd in ons onderzoeksprotocol. De rekenkamer stelt bij aanvang een onderzoeksopzet op met een centrale vraagstelling op en vraagt een aantal onderzoeksbureaus op basis hiervan met een onderzoeksaanpak te komen. Na de bureauselectie en startgesprek delen we de onderzoeksopzet met het Algemeen Bestuur. Op basis van de bevindingen in het eindrapport, formuleren wij (na ambtelijk en bestuurlijk wederhoor conclusies en aanbevelingen die wij aan het Algemeen Bestuur aanbieden.

3.1 Zoetwaterbeschikbaarheid

Het eerste onderzoek van de rekenkamer richt zich op zoetwaterbeschikbaarheid. De beschikbaarheid van zoetwater van voldoende kwaliteit is geen vanzelfsprekendheid. Met name in droge zomers kan de aanvoer via rivieren teruglopen, kunnen grondwaterstanden uitzakken of kan de waterkwaliteit onder druk staan door verzilting, opwarming of groei van organismen als blauwalg.

Het is van belang om, conform het Deltaprogramma Zoetwater, de beschikbaarheid van zoetwater in beeld te hebben, evenals de risico's op watertekort. Het waterschap stelt zich ten doel zich in te spannen voor voldoende water, nu en in de toekomst. Het constateert dat er 'ondanks onze inspanning niet overal en altijd voldoende water beschikbaar is. Daarom krijgen watergebruikers inzicht in de zoetwaterbeschikbaarheid en wordt hen nadrukkelijk gevraagd om hun bedrijfsvoering daarop aan te passen".¹

Het Waterbeheerprogramma 2022-2027 Hunze en Aa's (WBP)² gaat in hoofdstuk 6 in op de wijze waarop Hunze en Aa's het Deltaplan zoetwater invult.

Het beheergebied van Hunze en Aa's heeft een natuurlijk watertekort in de zomer. In extreem droge zomers, die vaker gaan voorkomen, is niet altijd genoeg water beschikbaar om in de gehele watervraag te kunnen voorzien. Door verzilting, klimaatverandering, sociaaleconomische ontwikkelingen en een toenemende watervraag kan het waterschap niet altijd en overal aan de watervraag voldoen. Er moeten dan keuzes gemaakt worden om het water zo optimaal mogelijk te verdelen.

Ook kan niet overal water aangevoerd worden. In een ernstig scenario kan het waterschap zelfs gekort worden op de wateraanvoer vanuit het IJsselmeer en treedt de verdringingsreeks in werking.

In het Coalitieakkoord 2023-2027 staat hierover: "De coalitie hecht eraan blijvend in te zetten op maatregelen die gericht zijn op het vasthouden van water, het verbeteren van de infiltratie in de bodem (door onder andere DAW projecten), het (tijdelijk verhogen) van het

---

¹ Begroting 2024 Hunze & Aa's, p. 13

² WBP, Hunze & Aa's, p.37.

waterpeil en kijken waar bepaalde teelten wel of niet mogelijk zijn (passend gebruik). Niet in de minste plaats moet de urgentie van de problematiek onder de aandacht van eenieder (landbouw, natuur, bedrijfsleven en ingelanden) worden gebracht en moet slimmer en zuiniger met water worden omgegaan.”

De nadelige gevolgen voor gebruikers verschillen per sector. Alle sectoren moeten voorbereid zijn op regelmatig watertekort en verdere verzilting. Het is een maatschappelijk relevant onderwerp, met grote sociaal maatschappelijke en financiële gevolgen.

De vraag is hoe het waterschap omgaat met de genoemde ontwikkelingen en hoe zij hierop anticipeert: Daarbij is het van belang om te weten:

- of het waterschap Hunze en Aa's op koers ligt om de door het Algemeen Bestuur geformuleerde doelen rond zoetwater te realiseren,
- of de in het WBP geprogrammeerde maatregelen uitgevoerd zijn / worden
- of de ingezette maatregelen effectief en doelmatig zijn
- wat de leereffecten voor toekomstig beleid zijn.

De centrale onderzoeksvraag luidt:

In welke mate draagt het waterschap bij aan het doel dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is voor wat betreft zoetwater. Hoe geeft het waterschap invulling aan het Deltaplan Zoetwater? Is het waterschap goed op weg haar ambitie en de daaraan gekoppelde doelen voor de periode tot 2027 ten aanzien van dit thema te realiseren? Zijn de maatregelen die zij neemt in dit kader effectief en efficiënt?

De centrale onderzoeksvraag is concreet gemaakt in verschillende deelvragen. Die zijn onderverdeeld in een aantal onderwerpen: doelen en maatregelen, effectiviteit en doelmatigheid, de rol van het AB en samenwerking.

Het Algemeen Bestuur krijgt met dit onderzoek informatie over de voortgang van het beleid ten aanzien van zoetwaterbeschikbaarheid. Dat houdt ook in het aanreiken van leereffecten en aanbevelingen voor de toekomst zodat zij nog beter kan besluiten over (bij)sturing op doelen en maatregelen.

De start van dit onderzoek staat gepland voor begin 2025.

3.2 Water en bodem sturend

Ons tweede geplande onderzoek start tweede helft 2025 en richt zich op de rol en positie van het waterschap in ruimtelijke ordening en met betrekking tot het uitgangspunt van Water en Bodem Sturend.³ Het belang om water een goede plek te geven in de ruimtelijke ordening neemt steeds verder toe. Extreme piekbuien en periodes van droogte komen vaker

---

³ Op 25 november 2022 heeft toenmalig Minister Harbers (IenW) de Kamerbrief Water en Bodem Sturend naar de Tweede Kamer gestuurd: over de rol van water en bodem bij toekomstige besluitvorming over ruimtelijke ordening.

voor, er treedt bodemdaling op en de zeespiegel stijgt. Binnen de ruimtelijke ordening kan vooraf worden ingespeeld op deze ontwikkelingen. Door het waterschap vroegtijdig te betrekken kunnen waterbelangen integraal worden meegenomen in de ruimtelijke afwegingen om kansen te benutten en te voorkomen dat achteraf (dure) maatregelen moeten worden genomen. Aangezien het waterschap zelf geen bevoegd gezag is voor de ruimtelijke ordening, is het van groot belang dat goed wordt samengewerkt met vooral gemeenten.

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden waterbelangen meegewogen als onderdeel van integrale ruimtelijke ontwikkeling. Het is nu voor gemeenten wettelijk verplicht om rekening te houden met de gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen voor het watersysteem. Water is een expliciet onderdeel van de kwaliteit van de leefomgeving. Het waterschap heeft zich het volgende als doel gesteld: *We zorgen voor een optimale afstemming tussen water en ruimtelijke ordening en borgen daarbij dat water een mede-ordenende rol heeft. We zetten in op samenwerking in de fysieke leefomgeving. (waterbeheerprogramma 2022 – 2027)*

In het WBP staat het streven genoemd om met gemeenten en provincies afspraken te maken over de samenwerking in de fysieke leefomgeving, naar aanleiding van de implementatie van de Omgevingswet (Gereed 2022).

Het coalitieakkoord Hunze en Aa's zegt hierover: "Het waterschap is gewend om een uitvoerende en dienstbare houding te hebben: het waterbeheer wordt veelal aangepast aan de wensen die de omgeving eraan stelt. Een klimaatrobuuste inrichting van ons land vereist echter dat water en bodem bepalend worden bij ruimtelijke keuzes. We kunnen het watersysteem niet blijven aanpassen aan de (vaak tegengestelde) wensen die verschillende functies hebben. Door klimaatverandering worden de grenzen van dit 'maakbaarheids-denken' steeds vaker zichtbaar.

Het coalitieakkoord Hunze en Aa's stelt dat het waterschap vanuit de kennis en expertise van het waterbeheer en watersystemen meer signalerend, agenderend en sturend moet worden. Dit vergt een andere houding en een andere manier van denken. Onze taak blijft functioneel gericht, maar er zal meer en directer samengewerkt moeten worden met andere partijen, met name binnen de Ruimtelijke Ordening. Belangrijke focus daarbij ligt op de gemeenten."

Als rekenkamer willen we onderzoeken in hoeverre het waterschap op weg is om het doel, van optimale afstemming tussen water en ruimtelijke ordening, te bereiken en of het waterschap daadwerkelijk meer signalerend, agenderend en sturend in de ruimtelijke ordening is geworden. Eveneens willen we weten of de intentie uit het WBP over afspraken met medeoverheden, in het kader van de Omgevingswet, zijn uitgevoerd en zo ja, wat de effecten hiervan zijn. In dat licht is het ook interessant om na te gaan hoe de rol van het waterschap in de ruimtelijke ordening er in de praktijk uitziet. Dat kan gebeuren door een casestudy te doen.

De start van dit onderzoek staat gepland voor het derde of vierde kwartaal van 2025.

Bij de keuze voor dit onderwerp speelt een grote rol dat het belang van klimaatrobuuste en toekomstbestendige locatiekeuzes en ruimtelijke ontwikkelingen alleen maar toeneemt. Het maatschappelijk en financieel belang is groot, maar het waterschap is geen bevoegd gezag en zal dus een volwaardige plek in de besluitvorming moeten verwerven op basis van kennis

en expertise, evenals goede relaties. Daarom is een onderzoek uiterst relevant, zodat het Algemeen Bestuur een beeld krijgt van de stand van zaken en eventueel kan bijsturen.

4. Begroting 2025

Het jaar 2024 betreft het opstartjaar van de rekenkamer en daarom staat hier alleen de begroting voor 2025 weergegeven. Het budget van de rekenkamer bedraagt voor 2025 ongeveer € 77.000,- inclusief BTW. Minus de vaste kosten is daarvan ongeveer € 38.500,- beschikbaar voor het doen van onderzoeken (door externe bureaus).⁴

5. Overige werkzaamheden

De rekenkamer is voornemens het Algemeen Bestuur tussentijds in het kader van haar taken relevante informatie aan te reiken. Dat kan verschillende vormen aannemen:

- Rekenkamerbrief: een samenvatting van een onderzoek van een andere rekenkamer, relevant voor het Algemeen Bestuur en door de rekenkamer vertaald naar inzichten of lessen voor Hunze en Aa's
- Samenwerking met andere rekenkamers, al dan niet via de NVR (Nederlandse Vereniging voor Rekenkamers): we verkennen de mogelijkheden om met andere omliggende waterschappen en de Noordelijke Rekenkamer kennis te delen, van elkaar te leren en/of waar relevant samen onderzoek uit te voeren.

6. Globale planning onderzoeken

Het onderzoek naar zoetwaterbeheer staat gepland om van start te gaan in januari 2025. Daar gaat een offertetraject met bureauselectie aan vooraf in de laatste maanden van 2024. Dit onderzoek zal in de eerste helft van 2025 plaatsvinden. Aanbieding van het onderzoek zal naar verwachting in de zomer van 2025 zijn. Het tweede onderzoek naar water en bodem sturend staat voor de tweede helft van het jaar gepland.

Onderzoek	Start	Afronding
Zoetwaterbeschikbaarheid	Januari 2025	Zomer 2025
Water en bodem sturend	3 ^e of 4 ^e kwartaal 2025	1 ^e of 2 ^e kwartaal 2026

Bijlage: groslijst onderwerpen onderzoek

⁴ De post vaste kosten omvat de vergoedingen voor voorzitter en leden (50% respectievelijk 40% conform die voor het AB/DB) en de kosten voor de secretaris evenals lidmaatschapskosten NVR en zaken als cursussen en deskundigheidsbevordering.

Bijlage: Groslijst onderzoeken

Aanbestedingsbeleid
Beleid biodiversiteit
Broeikasgassen
Deltaplan agrarisch waterbeheer
Droogte
Duurzaamheidsbeleid 2022-2027
Energiebesparing
Gemeenschappelijke Regelingen: Waterschapshuis en Noordelijk Belastingkantoor
Herziening belastingstelsel
Hoogwaterbeheerprogramma
Juridische risico's KRW
Kredietaanvragen
KRW - zuivering medicijnrestanten
Omgevingsvisie/omgevingswet
Participatiebeleid
Positie waterschap in NPLG en PPLG - gebiedsprocessen
Recreatief medegebruik

Risicobeheersing
Subsidiebeleid
Tariefstijging en prioritering uitvoering van de opgaven
Uitvoering van de KRW-maatregelen
Uitvoering doelen water en bodem sturend
Veenkoloniale afwatering
Verduurzaming vastgoed
Vergunningverlening en handhaving
Voldoende water - maatregelen vasthouden water
Waterbeheer en klimaatadaptatie
Waterbewustwording en stimulering watervriendelijk gedrag